No. 3. SEPTEMBER 1909.

HOLLANDSCH ZUID AFRIKA

MAANDSCHRIFT VOOR DE LEDEN DER NEDERLANDSCH-ZUID-AFRIKAANSCHE VEREENIGING EN ANDERE BELANGHEBBENDEN

Wij willen niet weder de fout begaan, die onze vaderen een eeuw geleden begaan hebben, door alle verbindingen met onze stamverwanten op geestelijk en stoffelijk gebied te laten varen.

GOUVERNEUR VAN RIEBEEK

Het is ons niet minder om Nederland zelf te doen dan om Zuid-Afrika.

EEN NAAM ZONDER INHOUD.

Woorden zijn machtig, overal waar menschen wonen, maar vooral in Engeland. Geen volk heeft ooit zoo veel en zoo langdurig geofferd aan den klank en den schijn, als het Engelsche volk. En ofschoon het telkens weer deze dwaasheid duur heeft moeten bekoopen, verviel het altijd weer in dezelfde fout.

Een woord, dat klinkt als een fanfare uit duizenden klaroenen, dat de massa hypnotiseert, en vizioenen geeft van voorbeeldelooze macht en glans, is het woord „Empire".

Maar dat „Britsche Keizerrijk"... wat is het? Het is niet Britsch,... het is geen Keizerrijk,... het is geen één-en-ondeelbaar Rijk zelfs.

Een weinig kennis der historie, een weinig kennis der aardrijkskunde, konden aan de Engelsche natie reeds lang geleden hebben geleerd, dat dit schallende woord niets was dan een woord, zonder inhoud, overgenomen uit vreemde taal, om daarmee een begrip te dekken, dat geheel anders is, dan het woord elders benoemt.

't Is in het verleden den Engelschen meer dan eens gezegd. Maar dan geloofden zij het niet. Dan wezen zij op de wereldkaart, die elk jaar meer roode vlekken aanwees.

Menig uitlander lachte en bewees met feiten, dat een zeer groot deel van die vlekken niets dan troostelooze woestenijen en voor menschen onbewoonbare moerassen voorstelden. Dat andere deelen, zoodra zij werkelijk bewoonbaar werden en een toenemende, nijvere bevolking gingen voortbrengen, zoo spoedig mogelijk zich trachtten los te maken van het Londensche gezag. Dat dus het Empire op den duur niets anders zou zijn dan een verzameling van gebieden, gedeeltelijk onbewoonbaar of onbruikbaar, gedeeltelijk ontrukt aan de contrôle van het centrale gezag.

„Il faut pourtant que les mots aient un sens": en plotseling komen nu ook de Engelschen tot de ontdekking, dat hun Empire geen Empire is, maar een reusachtig conglomeraat van landen en volken, bijeen gehouden door een pot roode verf of door regimenten rood-baatjes.

Om aan het leege woord inhoud te geven — alsof in de menschen-maatschappij het woord er was vóór de zaak — zijn er dit jaar te Londen Imperiale Conferenties gehouden — een Imperiale Pers-conferente en een aldus genoemde Imperiale Defensie Conferentie.

Die twee Conferenties, gepaard met de feitelijke onafhankelijkheids-verklaring van Zuid-Afrika, zijn de onbedriegelijke teekenen, dat Engeland eindelijk tot de erkenning is gekomen van het feit, dat het Britsche Keizerrijk geen Keizerrijk, geen Rijk en niet Britsch is.

Lord Morley heeft het nog niet lang geleden gezegd: „Indië is ons een'g, werkelijk Empire". En wat blijkt alweer? Nauwelijks is Indië begonnen, iets meer waard te zijn dan een voor blanken onbewoonbaar gebied, alleen goed, om er enkele jaren te vertoeven tot het verdienen van hooge salarissen en pensioenen, uitgeput als het was door de exploitatie van de Engelsche Oost-Indische Compagnie, — nauwelijks is daar een

Indische industrie en een Indische koophandel ontstaan, of de bevolking strekt haar armen uit naar de Vrijheid, wenscht ontslagen te worden van Engelsch bestuur.

En wanneer Indië op een goeden dag eens werkelijk wil, als de millioenen weigeren langer de bevelen van de honderden te gehoorzamen, als Japan en de Islamietische wereld hun werk hebben voltooid en aan de donkere rassen van Azië zullen hebben geleerd, dat het niet langer onvermijdelijk is, dat de Europeaan over hen heerscht, — hoe lang zal het dan nog duren, dat ook Lord Morley, hoe gematigd en verstandig ook in zijn waardeering, wordt gelogenstraft?

Reeds heeft de *Times* moeten erkennen, dat de geestestoestand der Indiërs met den dag Engeland vijandiger wordt. Reeds wordt geschreven in Indische couranten: „Thans weten wij allen wel, dat het tegenwoordige Engelsche leger niet veel meer waard is". Zóó is een van de gevolgen van den misdadigen, door Engeland gewilden, oorlog met de Transvaal Als die opvatting doordringt bij de Indiërs, welke macht zal hen dan nog weerhouden, tegen dat leger in verzet te komen?

En als Indië aan de contrôle van de Regeering te Westminster ontsnapt, wat blijft er dan over van het roemruchtige Empire?

Niets dan het woord, en een groot aantal voor blanken onbewoonbare, veeltijds waardelooze gebieden.

Dàt is de beteekenis van de twee Conferenties, die onlangs te Londen zijn gehouden, de *Pers-conferentie*, bedoeld om de meeningen van de Koloniale nieuwsbladen, en daardoor die van het groote publiek te leeren kennen en te beïnvloeden; de *Defensie-conferentie*, om al die groote, ofschoon onder Engelsche opperhoogheid staande, tòch eigenlijk onafhankelijke Republieken te overtuigen van de noodzakelijkheid, dat zij al hun eigen belangen hebben ondergeschikt te maken aan de verdediging van Engelands rijkdom en macht.

Maar zoolang menschen menschen zijn, zullen de belangen van Kanada, van Australië, van Nieuw-Zeeland, van Zuid-Afrika, hier meer, daar minder, met die van Engeland in botsing komen, zal zelfbehoud die koloniën dwingen, hun, wat Generaal Smuts en Generaal Botha hebben genoemd: *autonoom* bestaan te stellen boven de belangen van Engeland; niet den schijn te nemen voor het wezen. Zij zullen begrijpen, dat het woord Empire een klank is zonder beteekenenden inhoud, en dat de inhoud, die het nog mocht bezitten, is een veranderlijke grootte, in Europa gelijkstaande met „Engelsch belang", in de Koloniën met „autonomie en vreedzame ontwikkeling".

En daarin ook schuilt de beteekenis van de éénwording van Zuid-Afrika, waardoor dit werelddeel, door bloedverwantschap nauwer aan ons, Nederlanders, verbonden dan aan eenig ander volk der aarde, machtig is geworden om haar autonomie te handhaven, ook tegen het eigenbelang van Engeland in, om zoo met haar toenemende welvaart, met haar toenemende onafhankelijkheid, ook haar eigen karakter te ontwikkelen; om te worden, waarnaar door alle groote mannen van Zuid-Afrika en hun uit Nederland overgekomen vrienden is gestreefd: een zelfstandig volk, met een zelfstandig bestaan en een eigen karakter, dat — daarvoor staat ons de ontwikkeling van het verleden, maar vooral die van het heden borg, — meer Hollandsch dan Engelsch getint zal zijn.

HET AFRIKAANSCH.

In deze uitgave nemen artikelen en bijdragen, gesteld in de volkstaal van Zuid-Afrika, het Afrikaansch-Hollandsch, bizondere ruimte in. Eigenlijk zijn in dit nummer drieërlei soort Hollandsch vertegenwoordigd: het Hollandsch van de minder ontwikkelde lieden der zeventiende eeuw, zooals dit werd geschreven door Jan van Riebeek in zijn bekend *Dagverhaal;* het Hollandsch van Nederland in deze eeuw; en het Afrikaansch-Hollandsch, zooals zich dat in de spreektaal van Zuid-Afrika heeft ontwikkeld en zooals het door dichters wordt gebruikt. Lezers, die geneigd zijn, het Afrikaansch-Hollandsch vreemd te vinden, of kinderachtig, zullen door vergelijking van hun Hollandsch met het Hollandsch van Van Riebeek wel weer herinnerd worden aan het oude axioma, dat ook elke levende taal een bewegend en groeiend organisme is, in voortdurende verandering begrepen, en steeds trachtend zich aan-te-passen aan veranderende omgeving en omstandigheden. Dit heeft onze taal in Zuid-Afrika in sterke mate gedaan. – De afstand tusschen Van Riebeek's idioom en het Afrikaansch is zeker niet gering, maar toch niet grooter, dan de afstand tusschen zeventiende-eeuwsch en twintigste-eeuwsch Nederlandsch. Nederlanders, die langen tijd onder de Afrikaners hebben gewoond en veel verkeer met deze hun stamverwanten hebben genoten, zullen al van zelf minder getroffen worden door de eigenaardige afwijkingen van het Afrikaansch en meer hun aandacht schenken aan de kernachtigheid en zoetvloeiendheid en het directe uitdrukkingsvermogen van deze loot der Dietsche taal-stam. Voor wie dit geluk niet hadden, kan het geen kwaad, bij de lezing van in het Afrikaansch-Hollandsch gestelde stukken, dit eenige oogenblikken overluid te doen, om door het gehoor bevrijd te worden van den indruk van vreemdheid, die hun door het oog, door het woord-beeld, wordt bijgebracht. Menig woord wordt daardoor onmiddellijk begrijpelijk, menige vreemde klank wordt dan minder vreemd; ook al, omdat het Afrikaansch minder afwijkt van onze spreek-taal dan van onze schrijf-taal.

VIERMAAL GESIEN.

Het teedere gras is vergaan.
Jes. 15 : 6.

I.

Lief dorenboompie so op sij,
met grassies aan jou voetjies—
wie gaan nou elkers[1]*) hier voorbij,*
so soetjies, soetjies, soetjies?

„Dit is die manne met die baar,
daarop die kleine bloedjies,
daaragter kom die moederskaar,
so soetjies, soetjies, soetjies;
en snikkend glij
die swarte rij
al o'er mijn groene voetjies."

II.

En nou lief boompie, seg ver mij,
die grassies aan jou voetjies,
waarom het hulle so gelij:
die mense loop so soetjies?...

„Let op mijn vele takkies net
van bô tot op mijn voetjies;
soveel ik van die takkies het,
so dikwels trek die stoetjies;
en daarom lij
die grassies bij,
die grassies rond mijn voetjies."

Bewoners van het Concentratie-kamp bij Howick (Natal).

III.

Ik sie nou boompie, so op sij,
'n looppad aan jou voetjies;
waar het die grassies dan geblij—
hul loop so soetjies, soetjies?...

„Let op mijn vele doornkies[2]*) net*
van bô tot op mijn voetjies:
soveel ik van die doornkies het
trek nou die baing[3]*) stoetjies,*
dan heen, dan weer,
en dit verteer
die grassies aan mijn voetjies."

IV.

En nou gaan, boompie so op sij,
'n grootpad langs jou voetjies;
waar tog het al die gras geblij—
dit gaan so soetjies, soetjies?...

„Let op mijn vele blare net,
van bô tot op mijn voetjies:
soveel die blare blaarkies het[4]*),*
trek nou die baing stoetjies;
en daarom leg
'n grote weg
al o'er mijn kale voetjies."

TOTIUS.

Uit: *Bij die Monument.*

VERKLARING: [1]) telkens. [2]) doornen. [3]) vele. [4]) zoovele bladeren mijn loover heeft.

Gedeelte van de begraafplaats bij het Concentratie-kamp te Howick (Natal).

Het Concentratie-kamp bij Howick (Natal) in vogelvlucht.

Nederlanders en Oud-Nederlanders, die hun merk op de Zuid-Afrikaansche maatschappij hebben gedrukt.

I. Dr. W. J. LEYDS.

Onder de vele Nederlanders en Oud-Nederlanders, die gedurende eenigen tijd een grooten invloed hebben uitgeoefend op de lotgevallen van de Zuid-Afrikaansche maatschappij, behoort in de eerste plaats genoemd te worden Dr. W. J. Leyds. Toen de eenvoudige boerensamenleving van de Transvaal in de tachtiger jaren van de vorige eeuw bezig was, zich te vervormen tot een meer samengestelde, moeilijker te administreeren staat, die, geboren in den vrijheidsoorlog, door veelvuldiger betrekkingen met de buitenwereld, door de instrooming en vestiging van vreemdelingen, andere en hoogere eischen ging stellen aan de regeerders en bestuurders, die door de boeren-maatschappij toen reeds konden worden voortgebracht, werd het noodzakelijk, bekwame mannen uit Europa, en, onder de omstandigheden, speciaal uit Nederland, in-te-voeren. Niemand, die dit beter besefte dan wijlen Pres. Kruger. Van zijn bezoek aan Nederland, in 1884, maakte deze dan ook gebruik om zich van de diensten van een jong en energiek man, zooals Dr. W. J. Leyds zich toen reeds, op betrekkelijk jeugdigen leeftijd, aan zijn omgeving had doen kennen, te verzekeren. Sedert Dr. Leyds, toen nog een jong jurist, zich had laten bewegen, om zijn arbeidskracht en scherp vernuft ten dienste van de Transvaalsche Regeering te stellen, heeft hij lange jaren — jaren van voortdurende wisseling, steeds nieuwe vraagstukken, telkens andere verwikkelingen brengend — zonder veel vertoon, in onderscheidene betrekkingen zijn tweede vaderland gediend. Niet altijd ging zijn weg over rozen. Gevreesd door Transvaal's vijanden, vond hij binnen de Transvaalsche grenzen menig benijder. Nu die tijden evenwel voorbij zijn, groeit met den dag dáár en elders de waardeering voor de groote diensten, die deze Nederlander als Staats-procureur, als Staats-secretaris, laatstelijk als Gezant, aan de Zuid-Afrikaansche Republiek heeft bewezen. Ofschoon Dr. Leyds thans weer in Europa woont, is voor hem de tijd van rust nog niet gekomen. Niet meer in de gelegenheid, Zuid-Afrika direct te dienen, vindt hij voorloopig een nieuwe en gewichtige — zelf-gekozen — taak in het te-boek-stellen van Transvaal's politieke geschiedenis, waarvan het eerste gedeelte (De eerste annexatie van Transvaal) is verschenen, en alle vrienden van Zuid-Afrika heeft vervuld met een sterk verlangen naar de spoedige voltooiing van het hoogst wetenschappelijke en voor Transvaal's toekomst zeer belangrijke werk.

GELIJKHEID VAN KAFFER-STANDPUNT.

Allen, die eenigen tijd in Zuid-Afrika hebben gewoond en met inboorlingen in geregelde aanraking zijn geweest, kennen de voorliefde van kaffers voor reeds door Europeanen gedragen kleeren. Een „baatje", door hun „baas" gedragen, is hun dikwerf meer waard dan een nieuw stuk, pas in den winkel gekocht. Waarschijnlijk is hun lust, aan den blanke gelijk te zijn, hiervan de directe oorzaak. En wat maakt meer gelijk, naar 't oordeel der eenvoudigen, dan gelijke kleeren? 't Is het omgekeerde spreekwoord: gelijke kappen, gelijke monniken. De zendeling Wessmann, die lang in de Spelonken heeft gearbeid, schreef niet lang geleden:

Een kaffer-kapteintje, met wien ik goede vrienden was, verzocht me eens, voor hem een pak kleeren te koopen, maar dan een, dat er precies zoo uitzag als het mijne: van dezelfde kleur en van juist dezelfde snit. Toen ik hem vroeg, waartoe dit uiterste van gelijkheid moest dienen, antwoordde hij:

„Maar zulke gelijkheid is toch beslist noodig. Want, kijk, we zijn al langen tijd vrienden, en innerlijk gelijken wij op elkaar. Nu moeten we die gelijkheid ook door uiterlijke teekenen toonen. Bij voorbeeld, als ik door mijn land rond ga, en mijn volk ziet mij in de verte aankomen, moeten de lui stilstaan, verwonderd en onzeker en niet wetend, wie daar nadert. Dan moeten enkelen zeggen: „'t Is onze kaptein!" en anderen: „Nee, 't is zijn vriend!" en dan zullen ze zoo opgewonden raken, dat ze elkaar groote gaten in 't hoofd slaan".

Natuurschoon van het Kaapsche Schier-eiland. Weg op de Leeuwenkop

DE EERSTE REBELLIE TE KAAPSTAD.

Niet lang was Commandeur Jan van Riebeek nog werkzaam geweest met den aanleg van het fort aan de Tafelbaai, of het bleek, dat onder de ruwe kwanten, die hij voor dit zware werk had te gebruiken, vele ontevredenen werden gevonden. Tot hun verontschuldiging moet gezegd worden, dat het klimaat hun arbeid niet lichter maakte en dat hun voeding veel te wenschen overliet. De Commandeur werd namelijk teleurgesteld door het lang uitblijven van schepen met versch proviand. Wel had hij reeds veel groenten gezaaid en geplant, doch nog menige maand zou moeten voorbij gaan, eer de eerste producten van Zuid-Afrikaanschen Landbouw voor de schepelingen beschikbaar konden zijn. Honger en zware arbeid maakte de vele matrozen geneigd tot verzet. Op welk een wijze in die dagen aan daden van insubordinatie een einde werd gemaakt, moge blijken uit de volgende aanhalingen uit het Dagverhaal.

Den 25 dito. — Vernamen dat voorleden nacht vier mannen weggeloopen waren, namelijk Jan Blanke, van Mechelen, bootsman op het Jagt, mitsgaders Willem Huytjens, van Maastricht, bootsgezel, Gerrit Dirkse, van Maastricht, en Jan van Leyden, soldaten, hier aan land bescheiden, niet wetende werwaarts heen zijn, of in den zin hebben, waarover de Ed. van Riebeek den Schipper liet aan land komen, om wat nader met den Raad op die zaken te letten, en van het een en ander, mogelijk zijnde, informatie te bekomen. Eenige personen dan daarover roepende, is zoo veel geopenbaard, dat eenen Pieter Jansen Brackenier, bootsman, hier aan land bescheiden, dezen morgen gezegd had, „het anker is al weg, de kabel zal welhaast volgen: zijn zijluiden nu weg, daar zullen er welhaast meer deur gaen". Item dezen morgen in de tent gepraat wordende van de genen welke weggeloopen waren, hadde ook gezegd, „ik woude dat ik bij haar was," volgens attestatie ter requisitie van den Geregte daarover belegd; over al hetwelk gemelde Brackenier, geroepen zijnde, niet heeft willen bekennen, maar alles gelogend, des tot nadere gelegenheid bij provisie in apprehensie gesloten is. Hebben van daag ook bij Plakaat, den volke afgelezen, zich voor het wegloopen te wachten, op poene als tegens de wegloopers is gestatueerd, en de ontdekkers van eenige komplotterij of voorgenomen verraad, te vereeren met 50 gl., die schuldig is nevens vrijdom van straf, en de onschuldige eens zoo veel, nevens advancement tot het eerste vacante officie, enz. als breder bij hetzelve onder dato in het Plakaatboek te zien is.

Den 26 dito. — 's Nachts heeft vrij hard geregend met onstuimige N. W. winden, tot weinig vordering van ons werk; en begon het volk al vrij te murmureeren over den continueelen moeijelijken arbeid aan de fortificatie en omspitten der landerijen, insgelijks mede over het schaffen, vermits de stokvisch op is, en dierhalve somtijds een dag voorbijgaat, als geen versche visch kan gevangen worden, dat bij mankement van dien, maar twee malen daags, namelijk, 's morgens gort, 's avonds erwten, konde geschaft worden, ook dat van daag, gelijk nog eens geschied is en noodzakelijk (geene

schepen uit patria van de Meytijd verschijnende) meer zal moeten gebeuren, een vleesch- of spek-dag met versche visch of gevogelte verspaard wordt, om de victualie, over de helfte al geconsummeerd zijnde, wat te doen strekken, alzoo met vleesch en spek, geene schepen uit het patria of beesten van de inwooners bekomende, tot de arrivement van de retour-vloten uit India, niet zullen kunnen strekken, en nog veel minder met erwten en gort, daar ten alleruitersten niet langer als nog twee maanden mede kunnen toe komen, en met brood ook het rantsoen op 3 lbs. 's weeks zullen moeten verminderen; van al het welk henlieden, zoo veel behoren te weten, hebben onderrigt gedaan, en voor dezen tijd nog te vrede gesteld, mitsgaders met éenen voorgelezen eenige notabele pointen uit den generalen artikelbrief, hoedanig ieder eer- en eedshalve schuldig is aangaande de rantsoenen van eten en drinken, na tijds en zaaksgelegenheid, de order bij de opperhoofden beraamd, te submitteren, en echter zonder tegenspreken aan 's Comp. fortificatie en andere nodige zaken te arbeiden, mitsgaders wachten en togten waar te nemen, zoodanige en waar zulks de nood of gelegenheid des tijds is vereischende.

En alzoo van zoodanige murmureering noodzakelijk iemand roervink is, hebben ons best gedaan zulken persoon na te vorschen, en ten dien einde den aanbrenger beloofd twee kannen wijn en zijnen naam te verzwijgen, om zoodanigen opruijer zijne verdiende straf te doen ontvangen. Item, willen hopen de Almogende ons haast secours zal laten toekomen, het zij met schepen uit het patria, of beesten, enz. van de inwooners, alzoo het gewas van wortelen, rapen, kool, enz. nog te onlangs in de aarde is geweest, om vrucht tot voedsel van te genieten, doende tusschen wijlen dagelijks ons best om visch te vangen met de zegen; maar wil juist niet even wel gelukken, want gisteren omtrent 100 kleine steenbrazems en zoo veel harders, als een haring groot, hebben gevangen, daar pas twee dagen 's middags van kunnen schaffen; en heden weder uit visschen zijnde geweest, hebben gantsch niet gevangen; echter doen ons best het volk goeden moed te geven, om in den arbeid zoo weinig als mogelijk te doen; edoch zoo de murmuratien hooger beginnen te loopen, zal het in consideratie komen, om hun daggelden boven haar bedongen gagie toe te leggen, wel verstaande, zoo wij bij *non paresseren* van schepen, in het schaffen en rantsoenen, per mankement van victualie, verminderen moeten; edoch willen God den Heere bidden, dat het bij tijds voorzien zal. Het geeft ons geene kleine bedenking wegens het wegloopen van voorgemelde personen, dat er misschien meer aan vast is, en wel iets vreemds in den zin hebben, des wij ook de wachten verdubbeld hebben, en de ronden kort op den anderen 's nachts van vertrouwde personen, zoo wij altoos meenen, laten waarnemen, en scherpe onderzoek doen na alle conspiratien of komplotteeren onder 't volk, om meerder ongemak, zoo veel doenlijk, voor te komen, waartoe ons de Albestuurder zijne hulp wil bijvoegen, Amen. Ondertusschen werd ons aangediend, dat een Herman Vogelaar, van Lubeck, Adelborst, alhier bescheiden, de roervink wegens het schaffen en murmuratie enz. zoude zijn, waarna scherp lieten vernemen, en verscheide attestatien beleggen om denzelven, eerst met goede papieren wel gewapend zijnde, op te verhoren, en wijders te doen wat de nood en gelegenheid van zaken zal komen tot meeste rust te vereischen.

De Victoria-Watervallen in de Zambesie (Rhodesia).

Den 28 dito. – Op dato verscheide personen geëxamineerd wegens de weglopers en murmuratien voorz. en zoo veel te weten gekomen, dat gem. Brackenier, volgens eigene confessie bekend heeft, gezegd te hebben, dat wel wenschte bij de weggelopene personen te wezen, edoch spotswijze; maar dat gezegd zoude hebben, „het anker is weg, en de kabel zal welhaast volgen", ontkende wel expresselijk. Zoo beleed voornoemde Harmen Vogelaar mede, dat onder anderen gezegd had, „als ons geen visch en vleesch zamen zal geschaft, maar vleesch en spek telkens met visch gespaard werden, wenschte wel dat er nooit een visch gevangen wierd, of geen visch meer in de rivier was", over welke en meer andere vuile woorden, strekkende tot oproering onder het volk, bij den Raad gecondemneerd is, ten afschrik van anderen, met 100 slagen gelaarsd te worden, latende de zaak van gem. Brackenier tot nadere gelegenheid in surchéance en hem in apprehensie om ondertusschen zoo veel mogelijk nadere informatie te bekomen.

Den 2 Oct., gemerkt meerm. Pieter Brackenier over de woorden, bij hem gesproken: „Het anker is weg en de kabel zal haast volgen," geene bekentenis wil doen, en de attestanten bij het recolleren der attestatien verklaren aan de stem maar gehoord, en niet gezien hebben, dat dezelve woorden door hem gesproken waren, is bij den Raad verstaan, hem van zijne detentie te ontslaan, en overdien hij, volgens eigene confessie, gewenscht had bij de weggelopene personen te wezen, gecondemneerd driemalen van de rheede te laten vallen met honderd slagen voor de mast, en, om geene opruijing meer onder het volk te maken, gesteld op het jagt, om aldaar voortaan zijnen dienst waar te nemen.

Den 3 dito. – Is voorm. sententie aan Brackenier genomen ter executie gebragt.

EEN BOODSKAP

door J. LUB.

'n Mens moet in sijn lewe partijkeer dinge doen, wat hij glad nie aangenaam vind nie en vooral 'n getrouwde man krij so nou en dan van die klein sake te verrig, wat hij liewer wil laat staan, maar dit help hem niks nie. Hij moet. Maar elke skaduw het ook weer 'n ligtkant en als hij goed nadenk, vind hij partij keer dat die ding tog glad nie so erg is nie als hij hem dit voorgestel het. Baje keer gebeur dit, dat jij net lekker 'n bietje sit en rook; dan kom die kleintje en wil op jou knie sit en jou rust is gedaan. Maar dan vat jij haar op en soen die klein wange en vergeet die rustverstoring. So is daar duisend kleine dinge wat jij als getrouwde man soms moet doen, maar wat toch nie so erg is als jij dit goed bekijk. Maar daar is daarom één ding, wat ik niet kan doen. Dit is onse pligt, om in alles onse vrouw bij te staan, maar daar is 'n grens ergens, en die het ik getrek bij 'n boodskap naar 'n dames winkel. Sê nou ver mij niet, dat 'n verstandige vrouw haar man nooit naar so'n plek sal stuur. Dit is maar bogt [1]). Ik weet, dat dit niet gebeur als 'n re'el [2]), maar dit kan gebeur. En die eenvoudige gedagte geef mij, wat die Engelse noem „the crepse" [3]). Nou kan jij wel sê, kijk, ik sal nie, maar dat gaat nie almelewe [4]). Dit maak ver mij g'n onderskeid, *wat* ik moet haal; dit is net die gedagte in die winkel te gaan. En tog is ik nie bang ver vrouwe en nooies [5]), glad nie. Wel, laat ik nou ver julle mooi vertel, hoe 't mij gegaan het op een van die ekspediesies en julle sal mij toegeef, dat 'n mens partij keer baje [6]) swaar kan krij in die uitvoering van sijn huishoudelike pligte.

Daar was 'n gesellige avend in Johannesburg en daar sou 'n dans [7]) na wees Mijn vrouw is lief ver danse, maar ik verstaan die ding nie. Ons sou saam gaan en ik was blij ver haar, dat sij ook weer 'n slag 'n avend plesier sal het. Die middag sê sij: Jij gaat toch stad toe, en ik sou tog so graag 'n niewe belt [8]) he, ver mij avondjapon. Die ou is 'n bietje verskote en dit is tog op jou pad. Gaat tog 'n bietje aan bij Norman-Amstey en krij een ver mij.

O, liewe tijd, denk ik, nou is ik in die moeilikheid. „Is dit nodig", vraag ik met 'n ernstige gesig, maar net om tijd te win om te denk o'er 'n ekskuus. Wat kost die ding en hoe lijk dit? Een sikspens? [9]) Jij's mal sê sij, 'n sikspens! Kijk hierso, en sij wijs mij toe die ding Wel, dit was ver mij maar net 'n lappie met wat kraaltjes en 'n strikkie daarop.

Geef nou nie meer uit dan tien shillings, sê sij, dit sal niet so véél wees, maar jij laat jou nie alles in die hande stop. — Daar krij ik 'n plan! Kijk seg ik, die boy [10]) kan maar aangaan met sijn werk en die meidje [1]) kan die kleine 'n bietje uitneem [11]), dan sal ik onse twee oudste 'n bietje help met hulle huiswerk ver die skool, hulle het mij gevraag Vat 'n cab [12]), dan is jij dadelik weer terug. Maar dit was verniet [13]). Die haar moest opgemaak word en sij gaan maar selde uit en als sij dan nog eers moet aantrek, daarvoor blijf sij liewer bij die huis Wel, ik kon dit nie tegespreek. Ik vat mijn hoed op die plek [14]) en stap weg om myn boodskap te doen. Jij weet nou, hè, roep mijn vrouv mij agterna, 'n sentuur, swart, vergeet 't niet hoor? Nee, skreew ik uit die verte.

Ik stap in die tram en sit en denk o'er die woord „sentuur". Hoe snaaks tog, denk ik, dat 'n mens woorde, waaraan hij vroeger so gewoon was, so kan vergeet Ik wonder in hoe lang het ik die woord niet gehoor. Dit is al jare gelede. Wel, ik denk, ik denk, ik het die woord laats gehoor in Holland, en dat is al lang, baja [15]) lang gelede. Ik sit nog so in diepe gedagte, toe daar opeens 'n bekende stem agter mij sê: Wat maak jij hier? Dit was 'n grap, moet julle weet, want daar sit 'n vriend van Pretoria agter mij. Natuurlik, ons skud mekaar die hand en ik vraag, hoe lang hij nog sal blijf. Hij moest die selfde middag weer weg en stel voor om even 'n glas bier te drink en 'n bietje te praat Ons doet dit en gesels [16]) o'er al die oude dage, toe ons nog jong kerreltjes was en al die streke, wat ons toe het uitgehaal.

Na 'n rukkie [17]) stap ons weer weg en in die verte sien ik al die groot winkel met sijn mooi spiegelruite en dameshoede en klere en bovenstukke van vrouwe ligame, met 'n korset daarom. Ik denk, hulle moest dit verbied! Dits nie goed, om die dinge somaar voor mansoge ten toon te stel. Ik het 'n Hollander vriend, wat almelewe [4]) sê: 'n Mens is nie 'n aardappel, en hij het gelijk, julle sal hierin moet toestem!

Wel, ons kom bij die winkel en ik neem 'n dappere besluit, om binne te gaan.

Ik moet eve hier wees, sê ik ver mijn vriend, wag net so even.

Wat – sê hij – wat maak jij in die plek? Wat gaat jij daar soek? Het jou korset gebreek? Toe wil ik kwaad word en sê: Hou jou gesigt, en stap binnekant.

Die grote openslaande deure gaat vanself ope en so gouw ik binnenkant is, stap daar 'n baje [15]) deftige meneer op mij toe. Hij het lange manel [18]) aan, 'n glad geskeerde gesigt met 'n grote bos krulhare op sijn hoofd. Hij draagt 'n hoge boordje en brede bruine das met 'n speld daarin, gemaakt van 'n tikkie [19]). Hij het grote hande en voete en ik dag, hij sou 'n eersteklas poliesman maak. Die meneer s'n naam, so's ik later gehoor het, was Walker.

„Yes Sir, sê hij, what can I do for you? [20])

Nou het ik die naam van die ding heeltemaal vergeet en ik sê, I want a sentuur, please [21]). Dit was ver hem allemaal die selfde, wat jij wou hê, (het dit ver mij gelijk), want hij hoor glad nie en sê net: Wil you please follow me? [22]) Ik loop toe net so's 'n hondje agter hem aan, en hij breng mij langs 'n paar toonbanke bij 'n andere, waar 'n paar jonge nooies besig is 'n oude dame 'n rok te verkoop. Natuurlik, julle weet, hoe gaan dit. Hulle vat die ding so mooi versigtig beet van boven, net so's hulle bang is, die rok sal breek. Dan hou hulle die ding so teun hulle middel en draai die bovelijf so skeef en laat die ding afhang en kijk en loer, so 't jij partij keer bang is, hulle sal netnou breek. Ik denk, als ons mans op die manier 'n broek moest aanpas, sou onse knieë onderkant uitkom, als ons die ding regtig aantrek. Maar julle weet, 'n vrouw het maar van die maniere. Die een meisje staan so op 'n kleine distansie en bewonder die rok. Well, this is pretty, sê sij. Madam, could not possibly have made a better choice [23]). Die andere wat die rok aanpas sè: Look at this, Helen, is'nt it simply beautiful? [24]) en sij trek die rok weer 'n endje opsij. Look at the folds! [25]) Helen denk: dit is die mooiste rok, wat hulle nog verkoop het in die plek. Die ou vrou denk daar niet so o'er. Op eenmaal sê sij: I'll come back tomorrow, I can't decide just now [26]), en sij stap ook somaar weg. Die twee nooies kijk haar agterna en die een sê, ver mij duidelik hoorbaar: Old hag! [27])

Nou is dit mijn beurt, denk ik, en die kleinste kom ook dadelik reguit naar mij toe en vraag, wat wil ik hê. Sij draag 'n paar dikke brilleglase en het 'n paar kleine ligt blauwe oge, waarmee sij mij aankijk op 'n manier, alsof sij wil sê, wat maak jij hier? Die wat Helen heet, staan agter die toonbank in afwagting. Die kleine oge is nou vlak voor mij en verwagt 'n antwoord. I want a, a sentuur, please [28]). A WHAT? [29]) sê die meisie, en lê so'n korte druk op die woord WHAT, dat 't mij het laat denk

aan so'n blaasding, waar kinders mee speel en wat so op eens barst. Sij het ook so'n pieperige stemmetje gehad en ik skrik amper van die uitval. Weer sê ik, nou heel bedaard, I want a sentuur please! Whats that? vraag sij weer en kijk naar Helen, die ook die saak niet verstaan. Ik het geweet, daar is 'n ander naam, maar hoe hard ik ook probeer, die wil niet in mijn gedagte kom.

You know, sê ik, for ladies [30]), en ik wijs so rond mij middel. Die twee kijk mekaar aan en daar is 'n glimlag op hulle gesigt, maar hulle hou sig nog goed.

I beg your pardon, sê Helen, but don't you mean a skirt? [31])

No, I dont mean a skirt, I mean a sentuur you know [32]), a sentuur, en weer wijs ik rond mijn middel.

Just a second, sê die kleintje en vraag, what number? [33])

I don't know [34]), sê ik, mijn vrouw is niet groot en....

Maar sij was al weg en kom na 'n minuut met 'n hoge hoop bokse [35]) aan, die sij voor mij neer set. Does the lady wear black or white [36]), vraag sij en ik blij, dat ik uit de moeilikheid is, sê: o black!

Daarop open sij die bokse en haal daar uit 'n korset en vraag, will this do? [37]) Ik hoop, die sonde sal mij vergewe word, maar ik is bang, ik het 'n paar slegte woorde in mij self gepraat en was daar 'n man gewees, altemets [38]) had ik nog meer gesê.

No, thank you, I want a centuur you know, round here! [39])

He doesn't want a shirt, I hope [40]), sê die ene op fluistertoon teun haar maat. Or a combi... [41]) en daar bars die twee dit uit van die lag.

Die drie dames van die andere toonbank het op die o'enblik niks te doen en kom daarbij staan voor tijdverdrijf. Nou staan daar vijf vrouwmense om mij heen en kijk naar mij, net so's ik 'n wild dier is.

Ik moet mij goed hou en sê, baje [6]) ernstig: Look here ladies, I must have a thing like this [42]), en wijs toe op 'n stuk lint wat daar lê. I'ts only for putting round your waist [43]).

Is't for a baby [44]), vraag een van die drie andere nooies [5]), en daar begin die heel span te lag en ik word regtig kwaad en wil weg loop. Opeens sien ik, dat die oudste van die drie 'n belt [8]) draag en 'n ligtstraal kom in mijn oog. Ik stap regt op haar toe en raak met mijn vinger haar dunne middel aan en roep vol blijdskap, that's what I want, ladies! Thats the thing! [45])

Maar stel julle voor, daar begin die ouw jong juffrouw 'n mond ope te maak net so's sij gek is. That man is mad, skreeuw sij, he's mad. What does he want? [46])

Toe word ik regtig kwaad, en se: Not you! [47]) en stap weg. Vlak agter mij het die meneer met die groot bos hare gestaan en die nooies is weer naar hulle plekke terug geloop. Hij vraag, en een van die meisies wil hem dit uitlê. Hij kijk mij aan en ik pak hem toe ook somaar bij sijn arm en sê: I want to speak to you, come along [48]). Hij stap saam, maar dit het gelijk of hij 'n bietje twijfel aan mij. Geef mij 'n stuk papier, sê ik. Hij geef mij 'n stuk en ik begin 'n mooie belt [8]) te teken, met kleine stippies daarop om die kraaltjes aan te dui. We call that a sentuur [49]), se ik ver hem. Baja [6]) ernstig kijk hij daarnaar, en opeens sê hij: Very sorry Sir, but we don't stock toys [50]).

In wanhoop wil ik wegloop, maar daar staat mijn vrind van Pretoria voor mij en sê: Wil jij die winkel leeg koop? Mijn gemoed was vol en ik begin hem te vertel, dat ik een centuur moet koop, maar dat die stomme goed mij niet verstaan. Hoekom [51]) vraag jij niet ver 'n belt [8]), sê hij heel bedaard.

Dat was die ding. Ik skreeuw ook somaar 'n belt, 'n belt please, en gelukkig, Mr. Walker help mij self. In twee minute was ik klaar en so gelukkig, dat ik Mr. Walker 'n drink [52]) presenteer. Die belt was 'n bietje duur, maar ik sou enige ding wil betaal om uit die plek te kom. Mijn vrind het toe afskeid geneem en sê bij die heengaan, ik het nie gedenk, dat ik nog in Johannesburg 'n mens Engels moest leer.

Gelukkig, mijn vrouw vind die ding mooi, en 's avonds laat, toe ons huistoe gaan, vraag sij mij, of die belt niet netjes gelijk het. Ik sê: Ja, baja [6]) mooi. Was dit duur? Nie baja. Hoeveel? Ik weet nie, vrouw... Mama, sê ik opeens, wil jij mij 'n grote plesier doen? Ja, sê sij, wat is dit, jij kijk so ernstig? Kijk, sê ik, ik sal op mijn blote voete voor jou naar Pretoria loop, maar stuur mij tog assemblief [53]) nooit weer naar so'n vervloekste lappies winkel. En toe sij mij vraag: Wat is daar gebeurd? vertel ik haar, en toe het sij nog twee dage gelag.

(Uit: *Het Westen*-Jaarboek).

VERKLARINGEN. [1]) bogt = minderwaardig goed, praatjes; [2]) re'el = regel, als 'n re'el = as a rule = in 't algemeen; [3]) kippevel; [4]) almelewe = altijd; [5]) nooies = meisjes; [6]) baje = zeer; [7]) dans = bal; [8]) belt (Eng.) = ceinture; [9]) sixpence = 6 stuiver; [10]) boy = kafferbediende, meidje = kafferdienstmeisje; [11]) uitneem = meenemen naar buiten; [12]) cab = huurrijtuig; [13]) verniet = te vergeefs; [14]) op een plek = onmiddellijk; [15]) baja = zeer; [16]) gesels = gezellig praten; [17]) rukkie = poosje; [18]) manèl = rok; [19]) tikkie = zilveren driestuiver-stukje; [20]) Waar kan ik u mee helpen; [21]) Ik moet een ceinture (Eng. belt) hebben; [22]) Volg mij s.v.p.; [23]) deze is mooi, mevrouw zou niet een betere keus hebben kunnen doen; [24]) Kijk eens, Lena, is die rok nu niet mooi? [25]) Kijk eens, hoe de plooien vallen; [26]) Ik kom morgen terug, ik kan nu nog geen beslissing nemen; [27]) Oud dier; [28]) Ik wilde gaarne een ceinture hebben; [29]) Een wàt? [30]) U weet wel — voor dames; [31]) Meent u soms een rok? [32]) Neen, geen rok; een ceinture, weet u; [33]) Een oogenblikje, als 't u blieft; welk nummer? [34]) Ik weet niet....; [35]) bokse, boxes = doozen; [36]) Draagt de dame wit of zwart? [37]) Zou dit passen? [38]) Altemets = wellicht; [39]) Neen, dank u, ik moet een ceinture hebben, hierom; [40]) Hij moet toch geen hemd hebben, hoop ik; [41]) Of een combination; [42]) Kijk, dames, ik moet zoo iets als dit hebben; [43]) Alleen om om het middel te doen; [44]) Is het voor een kindje? [45]) Dat is nu precies, wat ik hebben moet; [46]) Die kerel is gek, wat moet hij van me? [47]) Jou niet! [48]) Ik moet u spreken, ga mee! [49]) Dat noemen wij een ceinture; [50]) Het spijt me erg, mijnheer, maar wij verkoopen geen speelgoed; [51]) hoekom = waarom; [52]) drink (Eng.) = 'n glaasje van 't een of ander; [53]) assemblief = alsjeblieft.

Leden der Ned. Zuid-Afr. Vereeniging zijn zij, die een jaarlijksche bijdrage betalen van ten minste DRIE gulden. Aanmeldingen bij den Secretaris der plaatselijke afdeelingen of bij den Secretaris van het Hoofdbestuur, Damrak 95, Amsterdam.

Druk van J. H. DE BUSSY, AMSTERDAM.